

M ů j s y s t é m
/ M E I N S Y S T E M /

U č e b n i c e š a c h u

na zcela novém základě

A. N i m c o v i č

1.sešit

B e r l í n 1925

Šachové nakladatelství Bernhard Kagan - Berlín W 8

Behren - Strasse 24

P ř e d m l u v a

Obecně jsem nepřitelem psaní předmluv. Ale v tomto případě to je nutné, neboť celá věc je nová, takže předmluva může být vítaným prostředníkem.

Můj nový systém nevznikl náhle, ale pomalu a pozvolna, rád bych řekl, že vyrůstal organicky. Ovšem hlavní myšlenka analysovat prvky šachové strategie jednotlivě, ta spočívá na inspiraci. Proto by nebylo dost přirozené, a dostatečné, kdybych chtěl říci něco o otevřeném sloupci: takový obsaďme a využijme. Nebo o volných pěšcích: Takový budiž zastaven. MUSELO by znít skoro komicky, ale ujišťuji vás, milí čtenáři, volný pěšec má pro mě duši jako člověk, přináší, která nepoznána v něm dřímou, a obavy, o jejichž existenci "on sám nemá ani tušení". Právě tak se mi vede s pěšcovým řetězcem a ostatními strategickými prvky. O každém z těchto prvků vám chci uvést řadu zákonů a pravidel, které jdou až na kořen věci a které mají přispět k tomu, aby vám objasnily zdánlivě tajemná spojení dění, která tak často probíhají na nám tak milých 64 polích.

Obvykle píšeme učebnice suchým, poučným tonem. Věříme, že bychom něco zkazili, kdybychom připustili poněkud humoristický ton, neboť co má co hledat humor v šachové učebnici! Nesdílím tento názor, a jdu ještě dále: Považuji jej za zcela nesprávný. Pravý humor obsahuje velmi často vnitřní pravdu, a to více než nejvážnější výklad. Co se mne týká, jsem vyslovený přívrženec komicky působících přirovnání. Tedy rád porovnávám výsledky denního života, abych tak získal jasno v komplikovanějších jevech.

Na mnoha místech uvádím schémata, aby myšlenková stavba jasně vystoupila. Tento krok jsem učinil z pedagogického hlediska a rovněž z ~~xxx~~ důvodu osobní bezpečnosti, neboť jinak by mohli anebo chtěli průměrně nadaní kritikové - a existují i takoví - vidět jen jednotlivé detaily, a nikoliv celou rozvětvenou stavbu, která však tvoří skutečnou náplň mé knihy.

Jednotlivé věci, zejména ovšem v 1. sešitě, jsou zdánlivě tak jednoduché, ale právě to je výhoda. Zredukovat zmatek jistého počtu pravidel, která jsou ve vzájemném příčinném vztahu, to je právě to, na co jsem hrdý. Jak jednoduše dnes zní 5 speciálních případů na 7. a 8. řadě, ale jak obtížné bylo vyloudit je z chaosu! Nebo otevřený sloupec a zejména pěšcové řetězec! Přirozeně každý sešit se stává obtížnější,

neboť kniha je myšlena na pokračování. Ale tato narůstající
 potíže není pro mne pancířem, aby mne chránil před útoky
 malorážných kritiků. Zdůrazňuji jen čtenářovu chuť. Budu
 dále napadán, že z největší části uvádím jen vlastní partie.
 Ani tento útok mně sotva uškodí. Proč bych nemohl svůj
 systém ilustrovat na vlastních partiích?! Nakonec uvádím
 i několik partií hraných amatéry /dobře/, takže ani to neplatí.
 Předávám nyní první sešit veřejnosti. Činím tak s dobrým
 vědomím. Má kniha bude mít nedostatky, neboť jsem nemohl
 posvětit do všech zákoutí strategie. Ale přece jsem vytvořil
 první skutečnou učebnici šachu, ne pouze zahájení.

A u t o r

Sppen 1925

I. a í l

E L E M E N T Y

1. kapitola

obsahuje krátký úvod a

co má vědět málo pokročilý ocent-
ru a vývinu

Za elementy šachové strategie je třeba podle mého soudu
považovat:

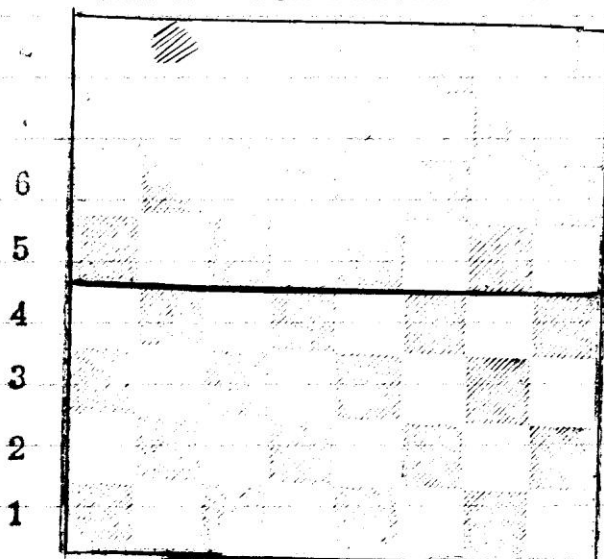
1. centrum
2. otevřenou věžovou linii
3. hru na 7. a 8. řadě
4. volného pěšce
5. vazbu
6. odtažný tah
7. výměnu
8. pěšcové řetězce

V dalších odstavcích pojednáme o každém z nich co nejpodrobněji, abychom plně objasnily jejich význam. Začneme centrem, které ale nejprve zpracujeme pro potřeby méně zkušených hráčů. Ve II. díle knihy, který je věnován posílení hře, pokusíme se objasnit centrum z "vyššího" hlediska. Jak víte, je právě centrum bodem, proti němuž se obrátila v letech 1911 - 1913 propuknuvší šachová revoluce. Mám tím na mysli svůj článek "Entspricht Dr. Tarrasch's "Moderne Schachpartie" wirklich moderner Auffassung? - Odpovídají Tarraschovy "Moderní partie" skutečně modernímu pojetí?", který se obrací právě proti starému pojetí centra a byl signálem k "povstání" totiž ke vzniku novoromantické školy. Proto se zdá rozdělení nauky o centru na dvě části být oprávněné.

Nejprve několik definic.

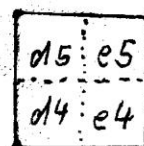
Čáru označenou na dia. 1 nazýváme demarkační čarou, přičemž se jí nerozumí v šachovém, ale v matematickém smyslu.

dia 1 Demarkační čára

Střední bod

dia 2

Malý čtverec je centrum.

Bod na dia 2 tvoří střed šachovnice, opět přirozeně v matematickém smyslu. Střední bod se dá lehce nalézt, leží tam, kde se protínají velké úhlopříčky.

1. Vývinem nyní rozumíme strategický postup kamenů k demarkační čáře.

Postup se podobá nástupu při zahájení války: Obě bojující armády se snaží co nejrychleji dosáhnout demarkační čáry, aby potom vnikly, kde to jde, do nepřátelského území.

Vývin je kolektivní pojem. Nejsme vyvinuti, když byla vyvinuta 1-2 nebo 3 figury, ale je tomu tak, když se vyvinou všechny figury. Abych tak řekl, je dobré nechat vývinovou periodu proniknout demokratickým duchem. Jak by bylo např. nedemokratické, kdyby jeden důstojník konal velké pochody, zatímco druzí by doma seděli hrozně se nudili. Ne, každý důstojník nechť udělá jen jediný tah a -- ustoupí.

2. Tah pěšcem sám o sobě nelze chápat jako vývinový tah, ale jen jako pouhý pomocný tah pro vývin.

To je důležitý postulát pro začátečníka. Kdyby bylo možné, - takový bývá názor - vyvinout figury bez tahů pěšci, byl by bezpěšcový postup správný! Neboť jak bylo řečeno, pěšec není agresivní bojovou jednotkou v tom smyslu, že by se protivník musel obávat, když pěšec překročí demarkační čáru, neboť útočná síla pěšce je malá ve srovnání s útočnou silou důstojníků. Protož ~~xxxxxx~~ bezpěšcový nástup je ve skutečnosti neproveditelný; protivníkově pěšcové centrum by vrhlo naše vyvinuté figury zpět. Z tohoto důvodu musíme předem k zajištění vývinu figur vybudovat pěšcové centrum.

Centrem rozumíme nejmenší čtverec seskupený kolem středu, tedy pole, e4, d4, e5 a d5 (viz ohraničený čtverec na dia 2).

Ztroskotání bezpěšcového nástupu objasní toto zahájení:

1. Jg1-f3, Jb8-c6, 2. e2-e3 (protože pěšec nepostoupil do centra, můžeme postup charakterisovat ještě jako bezpěšcový), 2. .. e7-e5, 3. Jb1-c3, Jg8-f6, 4. Sf1-c4?, d7-d5. Nyní se ukazuje pochabenost bílého nástupu. Černá pěšcová masa působí demolarisačně. 5. Sc4-b3 (již špatné, po druhé se táhne jednou figurou!), 5. .. d5-d4 a bílý stojí (nejméně z hlediska méně bojovného hráče) nepohodlně.

Jiný příklad tvoří další partie, předvedená také v "Blokádě". Bílý bez Val (A.Nimcovič), černý - amatér. Bílý a-pěšec stojí na a3. Ukáži to zde ve stručnosti: 1. e2-e4, e7-e5, 2. Jg1-f3, Jb8-c6, 3. Sf1-c4, Sf8-c5, 4. c2-c3, Jg8-f6, 5. d2-d4, e5:d4, 6. c3:d4, Sc5-b6. Černý nyní ztratil centrum a mimoto připustil opomenutím 4. .. d7-d6 bí-

lému centru příští velkou pohyblivost. Jeho nástup by se tedy mohl nazvat jako bezpěšcový nebo lépe bez pěšců. 7. d4-d5, Jc6-e7, 8. e4-e5, Jf6-e4, 9. d5-d6, c7:d6, ~~Jxrf2~~ 10. e5:d6, Je4:f2, 11. Dd1-b3. Zcela zaklíněn pěšcem d6, podléhá nyní černý protivníkovu útoku v několika tazích i přes zisk věže: 11. ... Jf2:h1, 12. Sc4:f7+, Ke8-f8, 13. Scl-g5. Vzdál.

Z pravidla pod 2. vyplývá, že tahy pěšci jsou ve vývinovém stadiu dovoleny jen tehdy, když pomáhají obsadit centrum a- nebo s jeho obsazením nějak logicky souvisí. Tedy asi pěšcový tah, který kryje vlastní centrum nebo napadá nepřátelské. Např. v postavení otevřené hry po 1. e2-e4, e7-e5 je jak d2-d3 tak i d2-d4 - nyní nebo později - stále korektní tah.

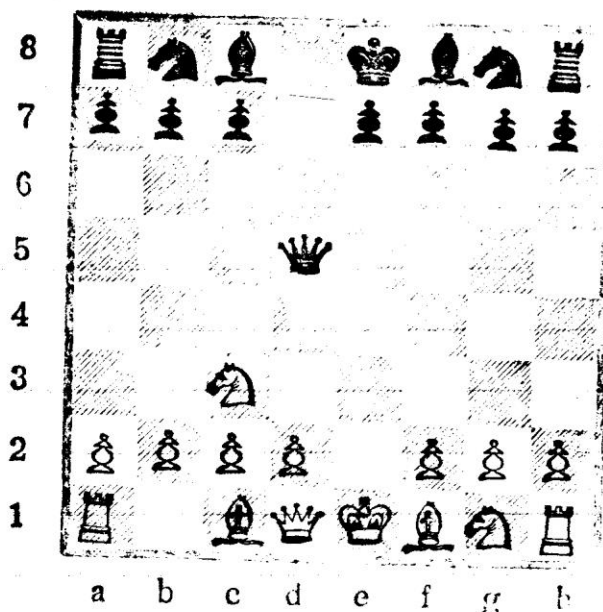
Jsou-li tedy dovoleny jen nahoře uvedené tahy pěšci, musí být okrajové tahy pěšci pokládány za ztrátu času a tak tomu také je. (V uzavřené partii platí toto pravidlo v podmíněné míře. Styk s nepřítelem je menší a vývin probíhá pomaleji.)

Shrneme stručně: V otevřené hře je nejvyšším zákonem rychlost vývinu. Každá figura ať se vyvíjí jediným tahem. Každý tah pěšcem, mimo centrální tvořící nebo chránící pěšce (popř. napadající nepřátelské centrum) je ztrátou času. Tedy jak už Lasker správně poznamenal - v zahájení 1-2 tahy pěšci, ne víc.

3. Vývinový náskok jako ideál

Běžíme-li s někým o závod, nebylo by nejméně oportunní, část drahocenného času ztrávit třeba nějakým čištěním nosu, čímž bych nechtěl takové čištění nijak shazovat. Kdybych ale připustil podobné jednání, které žere čas, u svého protivníka, dosáhl bych tím náskoku ve vývinu. Za takové jednání by se

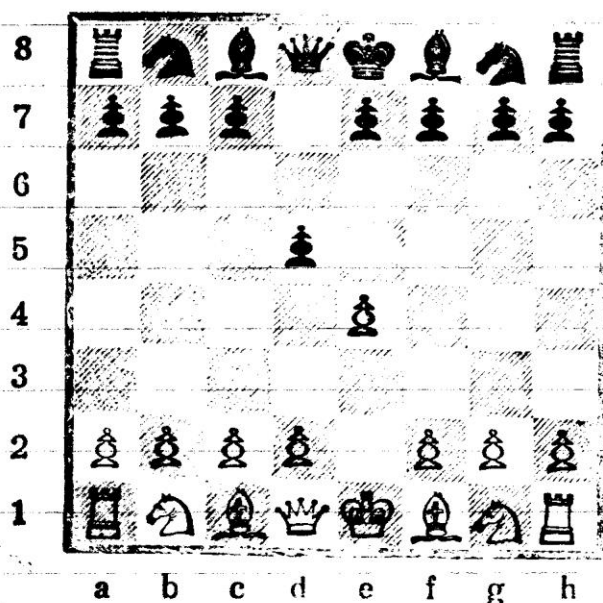
však dalo prohlásit opakované tahání touž figurou sem a tam. Tedy protivníka nutíme ke ztrátě času, když se vyvíjíme se současným napadáním protivníkovy figury, kterou právě táhl. (dia 3). Toto typické postavení vzniklo takto: 1. e4, d5, 2. e4:d5, D:d5, 3. Jc3.

dia 3: Typická ztráta (nebo zisk) tempa.

4. Výměna s dalším ziskem tempa

Předcházející hra obsahuje v krátkosti manévr, který můžeme označit za složený, totiž proč se táhlo 2. e4:d5 (Viz dia 4). Odpověď zní: Aby se znovu beroucí důstojník přivábil

dia 4

Bílý táhne. Výměna probíhá tak, aby znovu beroucí figura byla přilákána na kompromitované pole.

na kompromitované pole. To byl první díl manévru. Druhý díl (3. Jc3) spočívá potom ve využití v jistém smyslu kompromitovaného postavení dámy.

Právě uvedený složený manévr je velmi důležitý pro učící se. Uvedeme dále několik příkladů: 1. d2-d4, d7-d5, 2. c2-c4, Jg8-f6, 3. c4:d5! a nyní se vyskytnou 2 varianty, když přijde 3. ... Dd5: a potom 4. Jc3 anebo když na 3. ... Jd5: se táhne 4. e2-e4. V obou případech dělá bílý ve 4. tahu plnohodnotný vývinový tah, na nějž je černý nucen odpovědět táháním sem a tam. Vůbec se bude asi začátečník ptát, proč tedy černý zase bere? Mnohý zkušený obchodník ukazuje v šachu cizokrajnou zvláštnost smýšlení: Nebere znovu! Ale mistr bohužel ví, že existuje nutnost, znovu brát, neboť jinak by byla narušena rovnováha. Z této skutečnosti plyne, že braní oddálí protivníka pro nejbližší chvíli od vývinu mimo případ, kdy by opětné braní bylo provedeno současným vývinovým tahem. Další příklad: 1. e2-e4, e7-e5, 2. f2-f4, Jg8-f6, 3. f4:e5!, Jf6:e4 vynuceno, neboť jinak by měl černý o pěšce méně bez náhrady, 4. Jg1-f3! (aby zabránil Dh4), Jb8-c6, 5. d2-d3 (logické doplnění výměny fe), 5. ... Je4-c5, 6. d3-d4, Jc5-e4, 7. d4-d5 a bílý má po 7. ... Jb8 možnost pomocí 8. Sd3 nebo i pomocí 8. Jd2 získat nová tempa. Poslední eventualita se musí dobře uvažet: Výměna žrouta temp e4 za nově vzniklého Jd2 znamená ztrátu tempa pro černého, neboť zmizením Je4 zmizí i jím spolknutá tempa, tj. již nejsou na šachovnici vidět.

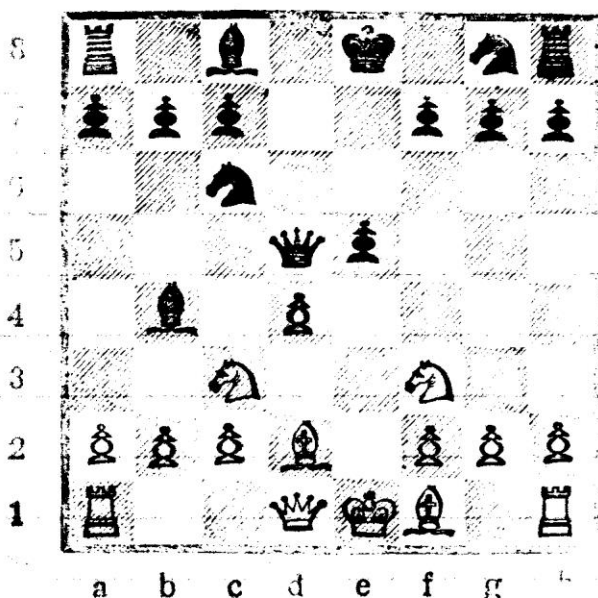
(Když venkovan ztratí nemocí své selátko, lituje nejen selátko samotné, ale i tím promarněné dobré žrádlo, všechny otruby atd.)

Možné intermezzo při manévru výměny a zisku tempa.

Při 1. e2-e4, e7-e5, 2. f2-f4, d7-d5, 3. e4:d5, Dd8:d5, 4. Jb1-c3!, Dd5-e6 by přicházel pro bílého v úvahu výměnný manévr f4:e5, D:e5, protože e5 lze pokládat za kompromitované místo pro dámu. Zatím po 5. f4:e5 následuje D:e5 se šachem a bílý zdánlivě není schopen využít postavení dámy. Ve skutečnosti je třeba chápat ale šach jen jako intermezzo. Bílý nato hraje jednoduše 6. Se2 (ještě silnější je De2) a získává tempa na účet dámy pomocí Jf3 nebo d4, např. 6. Se2, Sg4, 7. d4 (ne Jf3 pro S:f3 bez ztráty tempa, protože dáma nemusí táhnout), 7..S:e2!, 8. Jg1:e2, De6, 9. 0-0 a bílý má 5 temp (oba jezdci a věž jsou vyvinuti, pěšec obsazuje centrum a král je v bezpečí - také jedno tempo), zatímco černý má jen jediné viditelné tempo, totiž De6, ale toto tempo později ztrácí dvojnásobně až trojnásobně, protože dáma musí být převedena (je honěna pomocí Jf4); tedy bílý náskok má cenu nejméně 5 temp. Abych vám vysvětlil podstatu takového intermezza, budu vyprávět o tom, jak jednomu ruskému sedláku vzniklo intermezzo mezi zasnoubením a svatbou ve formě 5 - 6 nemanželských dětí. Titi chlapečci však tvořili jen intermezzo, které se nijak nedotýkalo myšlenky souvislosti zasnoubení a svatby. V našem případě vidíme totéž: Výměna, intermezzo a zisk tempa: patří dohromady výměna a zisk tempa, intermezzo na tom nic nemění.

5. Likvidace, další vývin nebo další uvolnění.

Když obchodník vidí, že jeho obchod jde špatně, udělá dobře, když ho zlikviduje, aby výtěžek potom vložil do lepšího obchodu. Bohužel se někdy užívá i jiné taktiky: Obchodník si půjčuje na jedné straně, aby zaplatil na druhé straně, to potom mnohokrát opakuje, až nakonec na jednom místě si půjčí, ale na druhém .. nezaplatí a to přece pro něho není potěšitelné, že? Když to přeneseme do šachu, myslím, že hrozí zdržení ve vývinu, je třeba ihned nastoupit radikální kúru a nespokojit se drobnými prostředky. Objasním vám to zase na jednom příkladě: 1. e2-e4, e7-e5, 2. Jg1-f3, Jb8-c6, 3. d2-d4, d7-d5. Poslední tah černého je pochybný, neboť takový tah, jako je 3. d2-d4 se nedá napodobovat. 4. e4:d5, D:d5, 5. Jc3, Sb4. Předběžně již si černý uhájil, že si dáma mohla ušetřit tahání sem a tam, zatímco po 6. Sd2 měl černý asi příležitost (viz dia 5), neboť ústup značně ohrožené

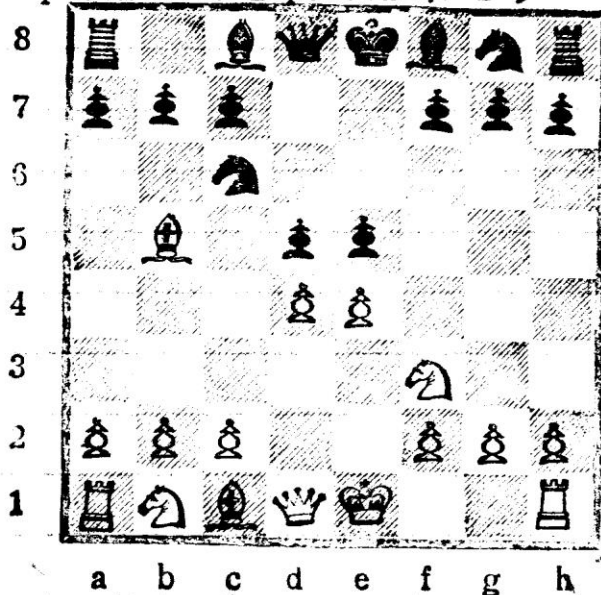

Dia 5:

Černý likviduje. Jak!

dámy by stál tempo. Správná však je výměna 6. .. Sb4:c3, 7. Sd2:c3 /energická likvidace/ a nyní v tomtéž stylu 7... e5:d4 /za nic na světě jen ne krycí tah jako Sg4 nebo útekový tah jako e4, neboť na to není ve vývinovém stadiu kdy!/, 8. Jf3:d4 s dalším pokračujícím vývinem pomocí 8. .. Jg3-f6 a černý zvedl napětí v centru /to je mimo výměny hlavní známka úplné likvidace/a nijak nezaostal ve vývinu.

Po 1. e4, e5, 2. Jf3, Jc6, 3. d4, d5? Může bílý také překážet protivníkovi pomocí 4. Sb5! : /Viz dia 6/

Dia 6:

Černý táhne. Má "likvidovat", totiž centrální napětí, aby se potom mohl rovněž dále vyvíjet. Jak?

Tak jak je nevyvinut, vidí se potom značně ohrožen pomocí 5. J:e5. Co dělat? Krycí tah 4. .. Sd7 by nato bylo nepostačující jako 4. .. Sg4. Oba tahy jsou společně chybou, že odhlíží od likvidace napětí v centru. 4. .. Sd7 ztrácí po 5. e4:, J:d4, 6. S:d7+, D:d7, 7. J:d4, e4:, 8. D:d4 cenného pěšce a 4. .. Sg4 by se dalo odpovědět pomocí 5. h3 /to je vynucený tah/, např. 4. .. Sg4, 5. h3!, S:f3 /rychlé nejlepší, když 5. .. Sh5?, tak g4 s dalším J:e5/, 6. D:f3. Odtud působí dáma na centrum rozhodujícím způsobem 6. .. Jg8-f6, 7. e4:d5, e5-e4 /jinak

ztráta pěšce/, 8. Df3-e3!, D:d5, 9. c2-c4 se značnou výhodou pro bílého.

Relativně nejlepší pro černého /viz dia 6/ by bylo okamžité 4. .. d5:e4: Černý likviduje, protože mu jeho prostředky dovolí luxus nerozhodného postavení v žádném případě.

Mohlo by následovat 5. Jf3:e5, Sc8:d7 a černý hrozí získat figuru pomocí J:e5. 6. S:c6, S:c6, 7. 0-0, Sd6, 8. J:c6, bc:, 9. Jc3 a černý vůbec nestojí zle a má uspokojivý vývin nebo 6. S:c6, S:c6, 7. Jc3, Sb4, 8. 0-0, S:c3, 9. bc:, f5 a nyní si Jc7. Po 10. Dg4, 0-0, 11. J:c6, J:c6, 12. D:e4 má bílý sice o pěšce víc, ale černý obsazuje e-sloupec pomocí 12. .. Ve8 a stojí potom po 13. Df3, Ja5! /vývin je dokončen a začíná manévrování/ s dalším příp. c7-c6 a obsazením slabých polí c4 a d5 bílého pomocí Jc4 a Dd5 spíš poněkud lépe: Tedy včasná likvidace uvedla do správných kolejí pochybný vývin černého.

Jiný příklad podává známá italská varianta: 1. e4, e5, 2. Jf3, Jc6, 3. Sc4, Sc5, 4. c2-c3, Jg8-f6, 4. d2-d4, e5:d4 /vynucené vydání centra/, 5. c3:d4, Sc5-b4+, 6. Sc1-d2. Nyní vznikla malá hrozba na b4, totiž příležitostné S:g7 následované Db3+.

Nadruhé straně jsou bílí centrální pěšci velmi silní a jejich rozptýlení pomocí d7-d5 absolutně nutné. Když pak okamžité 6. .. d5, 7. ed:, J:d5, tak 8. S:b4, Jc6 nebo d5:b4, 9. Dd1-b3, abílý stojí o něco lépe. Správné je tedy 6. .. S:d2 /likviduje hrozbu na b4/, 7. Jb1:d2 a nyní uvolňující tah 7. .. d7-d5. Po 8. ed:, J:d5, 9. Db3 si černý zajišťuje pomocí strategického ústupu 9. .. Jc6-e7 stejnou hru.

Jak jsme viděli, tvoří tedy správně provedená výměna vhodnou zbraň a základ pro náš nahoře analysovaný typický manévr:

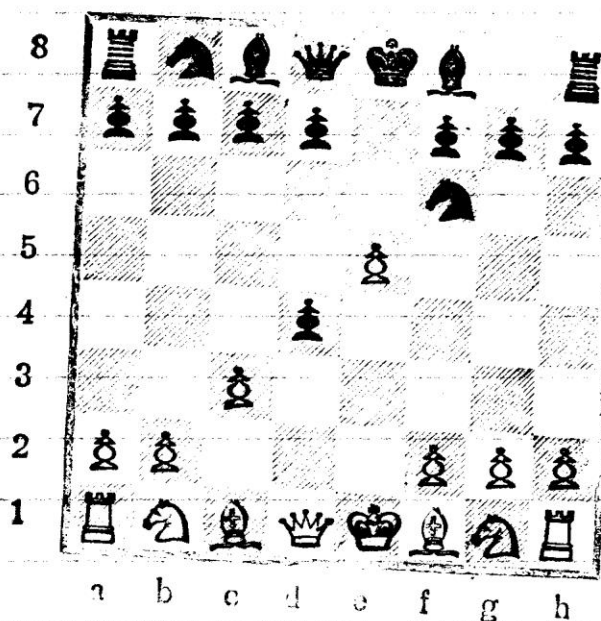
1. výměnu s dalším ziskem tempa a
2. likvidaci s dalším vývonovým nebo uvolňovacím tahem. Musíme ale důrazně varovat před tím, abychom slepě menili figury, neboť tahat vícekrát jednou figurou a potom ji vyměnit za netaženou protivníkovu to je typická chyba začátečníků. Tedy měňme jen v nahoře naznačených dvou případech.

Příklad na špatně motivovanou výměnu. 1. e2-e4, e7-e5, 2. d2-d4, e5:d4, 3. c2-c3 /bílý hrá gambit/, 3. .. Sf8-c5? Pozoruhodné. Tento tah pohlcující tempo je první nebo druhou myšlenkou každého začátečníka. Potom zvaží 3. .. d4:c3, zavrhne ale tento tah /"v zahájení nemáme hrát na zisk pěšců", to snad někde slyšel/ vzhledem k .. Sc5! Pro černého je potom přirozené smutný důsledek 4. c3:d4, Sc5-b4+ /tahání střelcem sem a tam/, 5. Sc1-d2!, S:d2 bohužel vynuceno 6. Jb1:d2 s náskokem 3 temp. Chyba byla již v Sc5. Po 4. cd: by bylo stále ještě lepší Sb6 než

Sb4, což vede k nepříznivé výměně.

6. Centrum a jeho demobilisace. Příklady pro cvičení: Kdy a jak se musí zadržet postup protivníkového centra. O udržení a úloze centra.

Jak jsme se již zmínili, je pohyblivé centrum strašnou útočnou zbraní, protože hrozící postup centrálních pěšců zahání protivníkovou figuru. Ve všech těchto případech však záleží na tom, zda honěný jezdec ztrativší každou zastávkou běhá bez cíle sem a tam nebo zda se mu podařilo udržet popř. svá tempa. Příklad ke cvičení: 1. e2-e4, e7-e5, 2. d2-d4, e5:d4 /bílý e-pěšec je připraven na pochod a čeká jen na to, že se rytíř ukáže na f6, aby ho potom co nejrychleji zahnal na útěk/, 3. c2-c3, Jg8-f6! Černý nechává k tomu dojít a to ať dělá každý začátečník, aby nabyl zkušenosti z následků centrálního postupu. 4. e4-e5, Jf6-e4! Zde se může jezdec udržet, neboť 5. Sd3 je již zodpovězeno plnohodnotným vývinovým tahem, totiž pomocí 5. ... d7-d5 a nákoliv dalším potulováním 5. ... d7-d5, neboť tento tah by po 6. cd:, S:d3, 7. D:d3 likvidoval bílému náskok 4 temp. Naproti tomu by nebylo výhodné po 1. e4, e5, 2. d2-d4, e5:d4, 3. c2-c3, Jg8-f6!, 4. e4-e5 táhnout rytířem na d5, neboť potom by se tento usouzený chlapec nedostal brzy do klidu, např. 4. ... Jf6-d5, 5. Dd1:d4 /ne Sc4 pro Jb6 a střelec musí ztratit tempo/, 5. ... c7-c6, 6. Sfl-c4, Jb6, 7. Jf3. Bílý má potom 6 temp proti 2 až 1 1/2, neboť Jb6 zde nestojí lépe než na f6 a c6 není plnohodnotné tempo, neboť se zde přece nejedná o tah centrálním pěšcem /viz dia 7/.

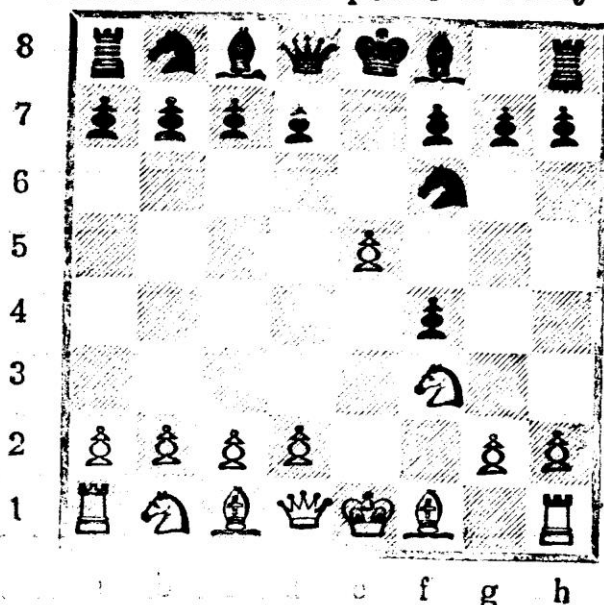

Dia 7:

Černý táhne. Může svá tempa udržet? Kam táhne jezdec?

Příklad ke cvičení: 1. e2-e4, e7-e5, 2. f2-f4, e5:f4 ztráta tempa, 3. Jg1-f3, Jg8-f6!, 4. e4-e5 a nyní zase záleží na tom, zda by 4. ... Je4 neznamenal udržení, ale naopak by přišlo okamžité 5. d2-d3, Jc5?, 6. d4 atd. Zde však je pole h5 bez výjimky

mírové místo /jinak jsou krajová pole pro jezdce nepříznivá/, např. 4. e4-e5, Jf6-h5, 5. d2-d4, d7-d5 nebo i d7-d6, aby přiměl dvakrát taženého královského pěšce k výměně za jednou taženého dámského pěšce a černý nestojí zle /viz dia 8/.

Dia 8.

Kam táhne jezdec?

Obecně se jezdec snaží udržet se v centru tak jako v prvním případě /dia 7/ zcela vyjíměčně na okraji. Po 1. e2-e4, e7-e5, 2. Jg1-f3, Jb8-c6, 3. Sf1-c4, Sf8-c5, 4. c2-c3 /nepříjemný tah, který zamýšlí přepad černého centra, aby tak rušil protivníka v jeho nástupu/, 4. .. Jg8-f6, 5. d2-d4, e5:d4, 6. e4-e5 by bylo Je4 chybou pro Sd5. Po 6. e4-e5 se již jezdec nemůže udržet vlastními silami, musí si vzít na pomoc d-pěšce, tedy 6. .. d7-d5 a když 7. Sb3, tak Je4 s udržením.

Příklad ke cvičení pro vybudované udržení.

V postavení, které jsme právě vyšetřovali po 1. e4, e5, 2. d4, ed:, 3. c3, Jf6, 3. e5!, Je4!, 4. Sd3, d7-d5!, přišlo 5. c3:d4 a nyní již černý nesmí věřit, že je v bezpečí, neboť výpad loupící tempo proti Je4 je ve vzduchu /Jc3/ Ale černý se vyvíjí útokem, asi pomocí 5. .. Jb8-c6, 6. Jg1-f3, Sc8-g4 /ohrožuje pěšce d4/ nebo i pomocí 5. .. c7-c5, ne však nelogickým 5. .. Sf8-b4+ ?, např. 5. .. Sf8-b4+, 6. Sc1-d2 a černý je nucen k výměně stojící tempo.

Je stále opatrnější držet centrum netečné. I kdyby se nám podařilo, že zachytíme náraz válčující pěšcové masy /pěšcový vál/ /naznačeným správným úhybem jezdce/, je tento způsob hry přece těžký a mim-oto nepotřebuje rovněž ani předbíhat pěšcový válec, nýbrž kolísavě zmíněný postup jako věčná hrozba nad naší hlavou. Tedy, je-li to bez další nevýhody možné, držíme centrum! /viz dia 9/. Po 1. e4, e5, 2. Jg1-f3, Jb8-c6, 3. Sf1-c4, Sf8-e7/dá se hrát, agresivní je ovšem Sc5/, 4. d2-d4 dělá černý nejlépe krýt centrum pomocí 4. .. d7-d6

/udržet intaktním/. Po 5. d4:e5, d6:e5 je bílé centrum nepohyblivé. Míněno je tedy krytí pěšcem (přírozeně ne ale f7-f6, což by byla hrozná chyba, diagonála c4-g8 by působila rozhodujícím způsobem), neboť pěšec je vůbec rozený obránce.

Když má důstojník někde kryt napadený kámen, cítí se svázaný, zatímco pěšec by se cítil v podobném případě dobře. V našem případě by mimoto krytí důstojníkem, tedy 4. .. Sf6? jen pěšce e5, nikoliv však centra bylo jen abstraktním pojmem, např. 4. .. Sf6?, 5. d4:e5, J:e5, 6. Jf3:c5, S:e5. Výměna probíhala ve smyslu našeho pravidla: Výměna, zisk tempa; 7. f2-f4 zisk tempa.

6a. V y d á n í

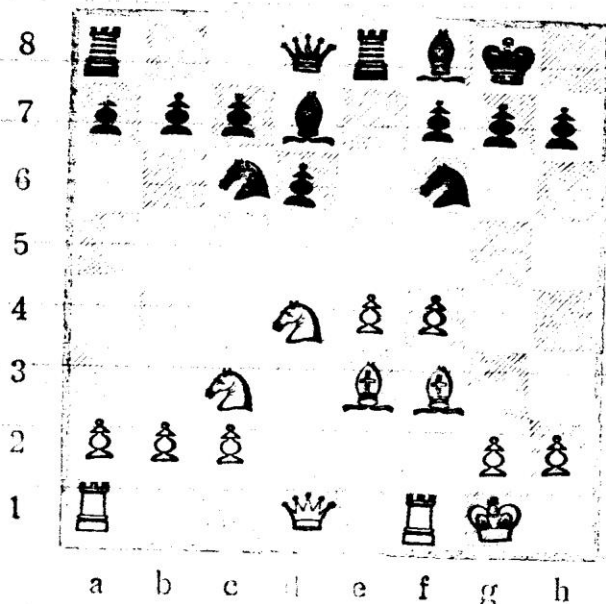
1. e2-e4, e7-e5, 2. Jg1-f3, Jb8-c6, 3. d2-d4, e5:d4! (d7-d6) by bylo pro černého nepohodlné, např. 4. .. d6, 5. de, ~~z~~ d6:e5, 6. D:D, K:D /jinak padá e5/ a černý ~~z~~ ztratil pořádku a tím i pohodlné spojení věží), 4. Jf3:d4. V postavení, které nyní vzniklo může hrát černý po zralé úvaze 4. .. Jf6m protože demobilizační pokus e5 aj. možné po 5. Jd4:c6, b7:c6 by mohlo být parírováno pomocí Je4 (Sd3, d5). Ale tím by černý vyřešil jenom část problému, totiž problémek vývinu těžce vyvinutelného rytíře g8, ne však problém centra jako takový.

K tomu jsou nutné tyto postuláty:

1. Když jsme dovolili protivníkovi vybudování volných, pohyblivých centrálních pěšců, musíme se dívat na tyto pěšce jako na nebezpečné zločince (říkej "paliče"). Proti nim musíme zaměřit všechnu šachovou zuřivost. Odtud plyne nenuceně druhý postulát:
2. Pěšce je třeba buď zabít (d7-d5 s dalším de: se má připravit) nebo zadržet. Tedy odsoudíme zločince buď ke smrti nebo k doživotnímu káznici. Nebo i čistá kombinace (15 let káznice a trest smrti, jak se to pěkně říká), tím, že jsme ho nejprve odsoudili ke smrti a potom omilostnili k doživotnímu káznici. Nebo, což je obvyklejší, zadržíme pěšce tak dlouho (pěšce e4), až úplně ochromne (tím, že zůstal vzadu) a potom ukážeme "chlapskou" odvahu a vykonáme trest smrti (přijde d5 s dalším d5:e4), Zadržení by se provedlo pomocí 4. .. d6-d6 a vybuodovalo s Jf6, Se7, 0-0, Ve8 a Sf8, čímž zůstává inkriminovaný postup ostře sledován. Bílý by naopak vynaložil vše, aby e-zločince udělal pohyblivým, asi příležitostným f2-f4 a Vel atd. Hra by mohla probíhat asi takto: 1. e4, e5, 2. Jf3, Jc6, 3. d4, ed, 4. J:d4, d7-d6, 5. Se2, Jg8-f6, 6. Jb1-c3, Sf8-e7, 7. 0-0, 0-0, 8. f2-f4!, Vfe8! (nikoliv 8. .. d5 pro e4-e5), 9. Se3, Sf8!, 10. Sf3, Sd7. Oboustanný nástup je ukončen, bílý chce

"prorazit", černý se staví proti tomu.

Z této konstelace vznikají nejzajímavější boje. Chceme na to uvést poučný příklad, avšak doporučujeme čtenáři již nyní, aby se v takových bojích cvičil, jednou pro centrum a po druhé proti centru. To zocelí posiční pohled (viz dia 10).

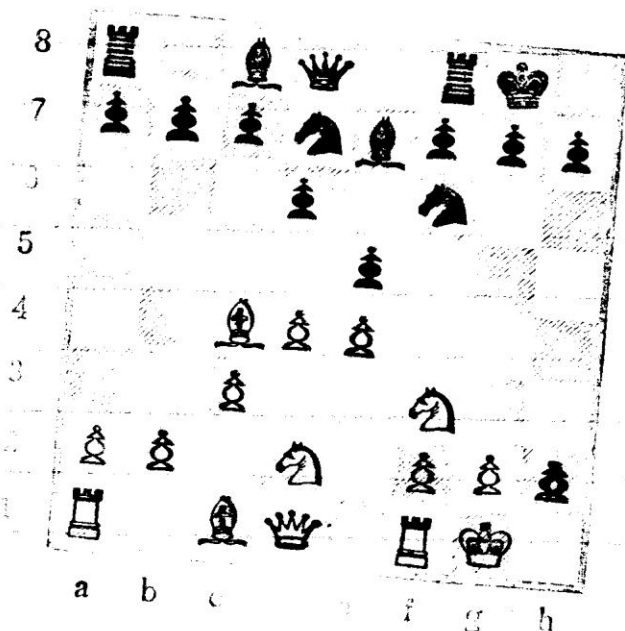

Dia 10:

Pro a proti e4.

Zadržovací proces je těžký. Lehčí se zdá (právě jen v případech, protože takový je nastávající) oddělení mobilního centrálního pěšce. Ale jak bylo řečeno, tyto případy se nestávají příliš často. Nechť následuje malý výběr:

1. Skotská: 1. e4, e5, 2. Jg1-f3, Jb8-c6, 3. d2-d4, e5:d4, 4. Jf3:d4, Jg8-f6, 5. Jb1-c3, Sf8-b4, 6. Jd4:e6 (aby mohl hrát krytí tah Sd3), b7:c6!, 7. Sfl-d3 a nyní již černý nemusí obléhat e-pěšce třeba pomocí d7-d6 s další O-O a Vc8, protože má hned k dispozici 7. ... d7-d5. Po dalších tazích 8. e4:d5, c6:d5 najednou zmizel bílý rušitel míru e4.
2. Podobný osud sdílel centrální pěšec v partii Lee-Nimcovič v Ostende: 1. d2-d4, Jg8-f6, 2. Jg1-f3, d7-d6, 3. Jb1-d2, Jb8-d7, 4. e2-e4, e7-e5, 5. c2-c3, Sf8-e7, 6. Sfl-c4, O-O 7. O-O (viz dia 11), e5:d4!, 8. c3:d4, d6-d5!, načež hrdý

Dia 11:

Po e5:d4, c3:d4 zničí černý protivníkovu centrálního pěšce bez předchozího zadržování, popříp. obléhání. Jak?

volný a pohyblivý pěšec e4 jedním rázem zmizí, je rozptýlen! Po 9. Sc4-d3 (při 9. ed: následuje Jb6 s dalším J:d5), d5:e4, 10. Jd2:e4, Jf6:e4, 11. Sd3:e4, Jd7-f6 (to byla naše výměna s dalším ziskem tempa), Sd3, Jf6-d5, 13. a2-a3, Se7-f6 stojí černý v důsledku oslabeného d4 lépe.

Mohli bychom uvést další příklady. Spokojíme se pro nedostatek místa jen se třemi. Jako třetí příklad uvedeme počáteční tahy mé partie v Baden-Badenu proti Yatesovi (bílý): 1. e2-e4, Jb8-c6, 2. Jg1-f3, Jg8-f6, 3. Jb1-c3 (nebo 3. e5, Jd5, 4. c4, Jb6, 5. d4, d6 a černý hrozí získat zpět obětovaná tempa. Snad jde ale 6. e5-e6, f:e s útočnými vyhlídkami bílého), 3. .. d7-d5, 4. e4:d5, Jf6:d5, 5. d2-d4, čímž bílý vytváří volného centrálního pěšce. Následovalo Sc8-f5, 6. a2-a3, g7-g6 (alternativou bylo zadržení d-pěšce pomocí e7-e6 s dalším obsazením d-sloupce a dalším pozorováním d4), 7. Sf1-c4, Jd5-b6, 8. Sc4-a2, Sf8-g7, 9. Sc1-e3, e7-e5! Černý tedy hrál ne na zadržení, ale spíš na ubití pěšce d4. Přišlo 10. Dd1-e2, 0-0, 11. d4:e5, Sf5-g4 a získal jsem opět pěšce s volnější hrou.

7. O lupu pěšce v zahájení. Na lup pěšce není kdy.

Zvláštní úcta před centrálním pěšcem a čím se projevuje.

Protože vývin kamenů představuje nejdůležitější zaměstnání v zahajovacím stadiu, jeví se to každému, kdo to ví, komické, jak horečně se vrhá méně zkušený hráč do zcela nedůležitých věcí. Míníme tím lup pěšce. Psychologicky je tato horečka spíš pochopitelná: Mladý hráč chce uplatnit energii, která v něm dříme (čeho dosáhne "skalpováním" zcela nevinného pěšce) a starší hráč - nyní ovšem, starší hráč chce ukázat, jak je vbzákladě asi ještě mladý. Výsledkem je nešťastný postup obou.

Uvážíme-li, že nevyvinutou partii lze přirovnat k útlému dětskému organismu, když se dále představíme, že amatéři loupící pěšce jsou asi logicky slabě myslící pánové, tak musíme užasnout nad tím, že mohli přijít na chuť uvedenému zisku pěšců. Co by k tomu řekli tito pánové, kdyby jednoho krásného rána se na burse setkali třeba se šestiletým chlapcem, který by skupovával s vážnou tváří akcie? Hlasitě by se smáli. Neboť když my dospělí a "rozumní" lidé kupujeme akcie a podobné papíry, "tak víme velmi dobře, co děláme" (máme mnoho peněz a chceme z toho něco pozbýt, což se také stává), ale co má společného chlapec s akciemi!!! Přesně stejným práve, se ptám: Co má společného nevyvinutý organismus

s ničemným ziskem pěšce? Děcký organismus má růst, to je jeho nejdůležitější úloha. Nikdo, ani otec ani matka ani ministerský předseda nemůže růst za chlapce, nikdo tedy nemůže převzít jeho úlohu, nikdo nevyplní jeho místo. Ale úlohy dělaří - to my dospělí ještě budeme moci.

A poučení z této historky: Nikdy nesmíš hrát při nedokončeném vývinu na zisk pěšce! Pouze s jedinou výjimkou, o které budeme mluvit později. Nejprve ale ukažme nejlepší způsob "odmítnutí" gambitu. Zde to můžeme vůbec dobře pochopit, neboť jsme již dříve brali zřetel k několika vhodným případům. U 1. e2-e4, e7-e5, 2. d2-d4, e5:d4!, 3. c2-c3 může černý udělat jak 3. ... Jg8-f6, což mně učícímu se zvláště doporučovali, tak i jiný vývinový tah s výjimkou přirozeně 3. ... Sc5?? Tedy třeba 3. ... Jc6, 4. cd:, d7-d5 nebo 3. ... d5 nebo konečně i 3. ... c7-c6, 4. cd:, d7-d5 /nyní je c6 v logické souvislosti s centrem/. Při 3. ... c6, 4. D:d4 přijde rovněž d7-d5, 5. e4:d5, c6:d5 s dalším Jc6.

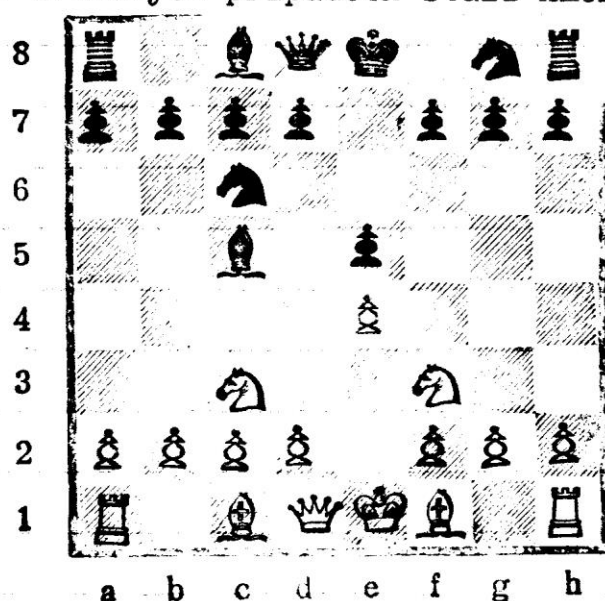
V Evansově gambitu 1. e2-e4, e7-e5, 2. Jg1-f3, Jb8-c6, 3. Sf1-c4, Sf8-c5, 4. b2-b4 odmítáme pomocí 4. ... Sb6 /abychompo 4. ... S:b4 nepřipustili tahání sem a tam přes c3/. Pomocí Sb6 černý nijak neztratil tempo, neboť tah 3. b2-b4 směl bílý udělat gratis, aniž černý mezitím mohl vyvinout další kámen. Tento tah byl s hlediska vývinu neproduktivní. Neproduktivní jak musí být každý tah, který není v logickém spojení s tahy pěšců v centru a jak podle situace musí být. Srovnejme /4. ... Sb6/, 5. b4-b5 /aby udělal z nouze ctnost u nemotivovaného pěšcového postupu, tedy působí demobilisačně/, 5. ... Jc6-d4!, když nyní 6. J:e5, tak Dg5 se silným útokem.

Královský gambit odmítne učící se pomocí Sc5 /1. e4, e5, 2. f4, Sc5/ nebo také pomocí jednoduchého 2. ... d7-d6, kterýžto tah je mnohem lepší než jeho pověst, např. 1. e4, e5, 2. f4, d7-d6, 3. Jg1-f3, Jb8-c6, 4. Sf1-c4, Sc8-e6!; po 5. Sc4:e6, f7:e6, 6. f:e5, d6:e5 má černý při dobrém vývinu 2 otevřené věžové linie f a d a přes dvojpěšce stojí poněkud lépe /když po 4. ... Se9, 5. Sb5, tak asi Sd7, neboť když se bílý potuluje se svým střelcem, smí černý dělat totéž/. Zejména ale ať učící se dá pozor na možnost transakce 5. ... e5:f4 po 1. e4, e5, 2. f4, d6, 3. Jf3, Jc6, 4. Jb1-c3, Jg8-f6, 5. Se2 a když 6. d2-d3, tak d6-d5, tedy dočasná úloha centra s novým spěšným chápáním vlastnictví.

Dovolen je i předpoklad /1. e4, e5, 2. f4, ef:, 3. Jf3, Jf6! /nejen udržet gambitového pěšce, ale i vystavit tvrdé zkoušky /4. e5, Jh5/ sílu bílého centra anebo dosáhnout uspokojivého protiúderu d7-d5 /po 4. Jc3/.

7a. Ber každého centrálního pěšce, když se tak může stát bez většího nebezpečí!

Příklad: 1. e2-e4, r7-e5, 2. Jg1-f3, Jb8-c6, 3. Sf1-c4, Jg8-f6, 4. c2-c3?, Jf6:e4!, neboť ideální zisk, který dobytí centra znamená, neplatí se jedním tempem příliš vysoko. Méně důležité je držet pěšce, který znamená ideální, ne však materiální zisk, což zde není. Populárně řečeno: Zisk pěšce kdekoliv po stranách šachovnice není nic zvláštního, získáš-li však pěšce v centru, udělals něco -- pro svou nesmrtelnost, neboť tím získáváš možnosti rozřihovat se tam, kde obvykle ráda zuří bitva v zahajovacím stadiu. Loktová svoboda, jak rádi říkají Američané. Ponechej svým jezdcům, aby se v uvedených případech stali Američany!! (viz dia 13).

Dia 13.

Bílý hrá Je5:, Je5:,
d2-d4. Transakce ve
smyslu 7a.

Tím uzavíráme první kapitolu a ještě odkazujeme na partie č.1 a 2 dále (jsou uvedeny na konci 3.kapitoly).